

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
ÂŞIK VEYSEL HATIRASINA
GELENEK VE EDEBİYAT ÖZEL SAYISI
YIL 9, EKİM 2023

Doç. Dr. Mehmet Emin TUĞLUK

Batman Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Batman/TÜRKİYE
emintugluk@gmail.com
ORCID

**ŞAİRLERİN DİLİNDEN AHIR
DAĞI**

AHIR MOUNTAIN FROM THE
LANGUAGE OF POETS

Makale Türü: Araştırma Makalesi	Article Information: Research Article
Yükleme Tarihi: 14.06.2023	Received Date: 14.06.2023
Kabul Tarihi: 29.08.2023	Accepted Date: 29.08.2023
Yayımlanma Tarihi: 01.10.2023	Date Published: 01.10.2023

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atf/Citation

Tuğluk, Mehmet Emin, "Şairlerin Dilinden Ahır Dağı", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, Ekim 2023, s. 391-408.

Tuğluk, Mehmet Emin, "Ahır Mountain from the Language of Poets", *Hikmet-Journal of Academic Literature*, Tradition and Literature Special Issue in Memory of Âşık Veysel, September 2023, p. 391-408.

10.28981/hikmet.1314862

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
ÂŞIK VEYSEL HATIRASINA
GELENEK VE EDEBİYAT ÖZEL SAYISI
YIL 9, EKİM 2023

Doç. Dr. Mehmet Emin TUĞLUK

ŞAİRLERİN DİLİNDEN AHIR DAĞI

AHIR MOUNTAIN FROM THE LANGUAGE OF POETS

ÖZ

Tarih boyunca bazı yerleşim birimleri buldukları yerleşim yerlerindeki coğrafi unsurlarla özdeşleşmişlerdir. Bu yerleşim yerlerinden biri de Kahramanmaraş'tır. Kahramanmaraş ili eteğine kurulduğu, eteğinden dizine, oradan kucağına, omzuna ve tepesine tırmanmaya çalıştığı Ahır Dağı ile anılır olmuştur. Ahır Dağı Kahramanmaraş il merkezinin kuzeyinde, doğu-batı yönünde uzanan Güneydoğu Toroslar üzerinde yer alan 2301 metre yüksekliğinde bir dağdır. Ahır Dağı bünyesinde yer alan ormanlık alanlar, makilikler, mevsimlik göller ile ülkemizin önemli doğal bitki alanları içerisinde yer almaktadır.

Ahır Dağı'nın önemi şüphesiz sadece zengin bitki örtüsünden kaynaklanmamaktadır. Ahır Dağı birçok özelliği ile Kahramanmaraşlılar, Kahramanmaraş'ta uzun ya da kısa süre ikamet edenler ya da yolu bu şehre düşenlerin zihin dünyasında önemli bir yer edinmiştir.

Birçok yazar ve düşünür Kahramanmaraş'ı eserlerinde konu edinirken Ahır Dağı'ndan da bahsetmişlerdir. Pek çok şair Ahır Dağı'ndan etkilenmiş, ondan ilham alarak şiirler kaleme almışlardır.

Bu yazıda Ahır Dağı hakkında yazılan şiirlerin ilgili bölümleri alınıp Ahır Dağı hakkında şairlerin hissettikleri, düşündükleri, izlenimleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahır Dağı, Ahır Dağı, Kahramanmaraş, Şair, Şiir.

ABSTRACT

Throughout history, some settlements have been identified with the geographical elements of their settlements. One of these settlements is Kahramanmaraş. It has become known with the Ahır Mountain, which was built on the skirts of Kahramanmaraş province and tried to climb from the skirt to the knee, from there to the lap, to the shoulder and to the top. Ahır Mountain is a 2301 meter high mountain located on the Southeast Taurus Mountains extending in the east-west direction, in the north of Kahramanmaraş city center. Ahır Mountain is one of the important natural plant areas of our country with its forested areas, maquis, seasonal lakes.

The importance of Ahır Mountain is undoubtedly not only due to its rich vegetation. Ahır Mountain, with its many features, has gained an important place in the minds of the people of Kahramanmaraş, those who reside in Kahramanmaraş for a long or short time, or those who go to this city.

Many writers and thinkers mentioned Kahramanmaraş as a subject in their works, as well as Ahır Mountain. Many poets were influenced by Ahır Mountain and wrote poems inspired by it.

In this article, the relevant parts of the poems written about Ahır Mountain were taken and the poets' feelings, thoughts and impressions about Ahır Mountain were tried to be determined.

Keywords: Ahır Mountain, Ahır Mountain, Kahramanmaraş, Poet, Poetry.

Giriş

Konumu itibarıyla dört farklı bölgenin kesişiminde bulunan Kahramanmaraş ili buna bağlı olarak farklı iklim koşullarını bir arada barındırmaktadır. Kış aylarında özellikle kuzeyinde Doğu Anadolu ile İç Anadolu Bölgesi'nin nispeten sert iklim koşulları görülen ilin güneyi ise daha ılıman bir iklime sahiptir. İl merkezi olan Kahramanmaraş şehri ise gerek düşük rakımı gerekse konumu bakımından yaz aylarında gayet sıcaktır. Buna karşın Kahramanmaraş'ın kuzeyinde yer alan Ahır Dağı karın, boranın, poyrazın merkezidir. Sıcak aylarda Ahır Dağından gelen serin hava insanların rahat bir nefes almasını sağlamaktadır. Kışın da kara hasret yaşayan şehir halkı Ahır Dağı'nın Yedi Kuyular gibi devamlı kar yağın mevkilerine giderek kar özlemini gidermektedir.

Ahır Dağı kevenin, ağacın, çiçeğin kısacası doğanın merkezidir. Şehrin 568 rakımından başlayıp 2.390 rakımı bulan Ahır Dağı bu yüksekliklerde yetişebilecek bitkiler için uygun bir ortamdır. Hatta sadece bu dağda yetişen, bitkiler mevcuttur. Dondurmanın ham maddesi olan orkide ve keçi sütünün de kaynağı bu dağdır. Dolayısıyla Ahır Dağı coğrafi değerden çok daha fazlasını barındıran zengin bir mekândır. Bu mekânda coğrafi koşulların beslediği zengin bir kültüre şahitlik etmek mümkündür.

Türkçe Sözlükte yer, mahal, oturlan yer, ikametgâh, ev gibi anlamlarla ifade edilen mekân (2011, 1645) zihinlere, en yaygın anlamıyla “yer, mahal” olarak kazınmıştır. Ancak bu yerin nasıl bir yer olduğu, sınırının ne olduğu gerçeklik ve algılanabilirlik boyutunun ne olduğu gibi sorular mekân kavramını daha geniş boyutuyla anlamamızı sağlar.

Mekân edebî türlerin de temel unsurlarından biridir. Sadece edebî metinlerde değil, günlük hayatta da önemli bir husus olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Bu durum ise mekânın eserlerde yer alış biçimini doğrudan etkilemektedir. İnsanın devamlı olarak bir mekânla iç içe olması daima o mekâna ait düşünceler geliştirmesini sağlar. “Mekân, kurmaca metinde kendisini en çok mekân tasviriyle gösterir. Mekân tasvirleri, vakanın ve şahısların ileride gösterecekleri davranışlarda bazen açık bazen de gizemli rol oynar. Mekân tasvirlerindeki en ufak bir ayrıntı bile metni anlama hususunda önemlidir.” (Tuğluk, 2010, 236).

İnsan çevresinden soyutlanamaz. İnsanın yaşadığı coğrafya/çevre üzerinde ve yaşanan çevrenin de insan üzerine olumlu ve olumsuz etkileri vardır. Araplar için sıcak “ya leyl” diye başlayan ve geceye methiyeler düzülen şiirlerin ortaya çıkmasına aracı olmuştur. St. Petersburg'dakiler için beyaz geceler sert kış koşullarının zorluklarını beraberinde getirir. Nil Nehri Mısırlılar için, Tuna Nehri Balkanlardaki insanlar için berekettir ve hayati bir öneme sahiptir. Benzer şekilde dağlar da milletler için kimi zaman özel bir anlam kazanırlar. “Dağlar Türk halkının gelenek ve göreneğine, yaşam biçimine yansıdığı gibi mitoloji, efsane, destan, masal, halk hikâyesi vb. anlatı türlerine, mânilerine, ninnilerine, türkülerine, bilmecelerine ve halk şiirine

girmiş, halk edebiyatı ürünlerinin çoğunda önemli bir motif olarak yer almıştır.” (Yardımcı 1997, 1). Nitekim her dağ farklı bir özelliğiyle anılmaktadır. Ağrı Dağı yükseklik ve buzullarıyla, Erciyes Dağı karla, Uludağ kayakla, Nemrut Dağı güneşin doğuşunun güzelliğiyle, Elma Dağı Ferhat ile Şirin’in aşkıyla, Cudi Dağı Nuh Nebi’nin gemisiyle, Bolu Dağları zalim Bolu Beyi’ne başkaldıran Köroğlu’yla, Toroslar Akdeniz ile İç Anadolu arasında geçit vermez set oluşuyla anılır.

Çalışımıza esas teşkil eden Ahır Dağı da Kahramanmaraş için önemli bir yere sahiptir. Bu dağ farklı özellikleriyle şairlerin şiirlerine konu olmuştur. Bu çalışmada Ahır Dağı’nın şiirlerdeki izi sürülmüş; Ahır Dağı’nın şiirlerde hangi özellik ya da özellikleriyle geçtiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Ulaşabilen kaynaklarda Ahır Dağı hakkında yer alan duygu, düşünce ve hayaller tespit edilerek bunların belli bir noktada birleşip birleşmediği irdelenmiştir.

Şiirlerde dağın adı *Ahır Dağı*, *Ahırdağı* ve *Ahir Dağı* şeklinde üç farklı şekilde geçmektedir. Ahır Dağı Torosların son halkası, son uzantısı olduğu için son anlamında “Ahır” Dağı olarak adlandırılmıştır. Bununla birlikte kelime ünlü uyumuna uydurularak metinlerde çoğunlukla *Ahır Dağı* şeklinde yer verildiği için çalışmada *Ahır Dağı* yazımı tercih edilmiştir.

Sonuç bölümünde şairlerin dağla ilgili söyledikleri gerçekte olanı dile getirme ve dağ için kendi düşüncesini dile getirme bakımından ele alınmış ve dağla ilgili yoğunlaşan ifadeler belli öbeklerde toplanmıştır.

1. Ahır Dağı

Kahramanmaraş, sırtını dayadığı Torosların sonu Ahır Dağı ile özdeşleşmiştir. Kahramanmaraş şehir merkezinin hemen kuzey batısında yer alan Ahır Dağı 32 bin 675 hektar alana sahiptir. Dağda 122 bitki türü bulunmaktadır. Bunlardan 5 tanesi endemiktir. 2.390 rakımlı dağ hem rüzgârıyla hem de ormanıya Kahramanmaraş şehrinin nefes almasını sağlamaktadır.

“Kahramanmaraş ili merkezinde bulunan Ahır Dağı kış aylarında İç Anadolu’dan gelen soğukların güney bölgesine geçmesini, yaz aylarında ise tersi olarak güney bölgesinden gelen aşırı sıcakların kuzeye geçmesini önleyen doğal bir settir. Ahır Dağının uzunluğu 30-40 eni 9-10 km ve en yüksek noktası 2.300 m (Milcan Tepesi) olup kuzeyden Menzelet Barajı, güneyden Kahramanmaraş kent merkezi, doğudan Ayvalı Barajı, Bulanık köyü, batıdan ise Ceyhan nehri ve Kılavuzlu barajıyla sınırlanmaktadır. Toprak erozyonunu önlemek amacı ile 1960-1970 yıllarında dağın güney batısından doğusuna kadar 342 hektarlık alanda kızılçam, karaçam, sedir, fıstıkçamı, ardıç, köknar, iğde, atkestanesi, ceviz, badem, kuşburnu ve muhtelif meyve fidanları dikilmiş ve bu ağaçlardan bir kısmının boyları şu an

yaklaşık olarak 8-10 m yükselmiştir.” (Bahadıroğlu, Kalkancı ve Kalkar, 2007, 6)

Büyük oranda kalkerlerden oluşan dağ tektonik hareketler sonucu kıvrılarak yükselmiştir. Kalkerin gözenekli yapısının içine giren yağmur ve eriyen kar sularının dağın eteklerinde kaynaklar hâlinde ortaya çıkması sayesinde Kahramanmaraş'ın içme suyu olarak kullanılan kaynaklar oluşmuştur. Dağın yüksek bölümlerindeki düzlüklerde sığ göller bulunmaktadır. Karagöl 1.600 metre yükseltisiyle bu göllerden en büyüğüdür. Ahır Dağı'nda kısmen bozulmuş olmasına rağmen halen zengin bir bitki varlığı bulunmaktadır. (Eken Güven, Bozdoğan Murat, İsfendiyaroğlu Süreyya, 2006, 468)

2. Şairlerin Dilinden Ahır Dağı

2.1. Ahır Dağı'nın Benzetme Yoluyla İfade Edildiği Şiirler

Benzetme, aralarında ilgi bulunan iki şeyden zayıf olanı kuvvetli olana benzetme sanatıdır. Şiirlerde benzetme, ögelerin karşılaştırılmasında kullanılmakta ve karşılaştırmalar hakkında bize bilgi vermektedir. Benzetme daha çok anlatımda zorluk çekilen anlarda, anlamca ifade edilebilen kalıplarla anlamın pekiştirilmek istendiği durumlarda kullanılır. Böylece verilmek istenen mesaj daha kalıcı ve somut bir şekilde aktarılmaktadır. Benzetmelerle toplumun inancı, anlayışı, algılayışı ve değerleri hakkında da fikir edinmek mümkündür. Çünkü toplum nasıl algılamışsa benzetmeleri de ona göre seçmiş, nitelendirilmek isteneni iyi veya kötüye üstün olan veya aşağılanan kavramlara benzetmiştir. Ahır Dağı şiirlerinde bazen benzeyen öge iken bazen de kendisine benzetilen ögedir.

Ahmet Süreyya Durna “Madalyalı Şehir” adlı şiirinde Kahramanmaraş'ı, başı dik duran Ahır Dağı'na benzetmektedir:

“Ahır Dağı gibi başın dik durur
Seciyen ki eğilmeye ket vurur
Anaların ne aslanlar doğurur
Kahramanmaraş'ım, kahraman kentim” (Avcı, 2013, 25)

Mustafa Türkmenoğlu Ahır Dağı'nı bir gelin olarak düşlemiştir:

“Ahırdağı gelin, eteği şehir,
Yıllara süzülür Kahramanmaraş.
Tepeleri sümbül, dereler nehir,
Her mevsim gezilir Kahramanmaraş.” (Avcı, 2013, 170)

Orhan Dal Ahır Dağı'nı eteklerini şehre açan merhametli, kahramanı bağrında taşıyan ve bir anneden fazlasına sahip olarak görmüştür:

“Bir annenin yüreği
Olur mu hiçbir dağda?
Yuva kurar ceylana, kurda, kuşa.
İnsan bile merhamet etmezken bu devirde.
Açar eteklerini bir taraftan Maraş'a
Bir anneden fazlası vardır sanki Ahır'da.
Bilir kolay değildir taşımak
Kahramanı bağırda.” (Avcı, 2008, 21)

Sıddık Elbistanlı, Ahır Dağı'nı pek çok özellikleri yanında kucaklayan, koruyan, gözetten bir anaya benzetmiştir:

Ahır Dağı bir ana Ahır Dağı bir kucak
Sarıp sarmalar evlatlarını
Kışta, yazda korur, gözetir
Güldürür astırmaz suratlarını (Avcı, 2013, 219)

2.2. Ahır Dağı'nın Kişileştirme Yoluyla İfade Edildiği Şiirler

Gülten Akın, Kahramanmaraş'ta görev yapan bir eğitimcidir. Kahramanmaraş'ın kurtuluşunu “Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı” adıyla kaleme almıştır. “Kahramanmaraş 31 Ekim 1919” şiirinde Ahır Dağlarını uyanan bir varlık gibi göstermiştir:

“Uyuyan çocuklar uyandı
Uyandı Ahır Dağları
İçindeki su uyandı
Fransız uyandı, Ermeni uyandı
Çakmakçı Said uyandı
Uyandı nasır oğlu Mehemmet
Kanlı cumaya cumaya” (Avcı, 2013, 106)

Halide Nusret Zorlutuna “12 Şubat” şiirinde Ahır Dağı'nı başı dumanlı olarak tasvir etmiştir:

“Kan ağlardı gözleri bahçesinin bağının

Başı pek dumanlıydı o gün Ahır Dağı'nın
İlk destanı yazıldı kahramanlık çağının
Bir unutulmayacak andır 12 Şubat
Yurt ufuklarında ilk tandır 12 Şubat" (Avcı, 2013, 116)

H. Kara Ahır Dağı'nı dumanlı ve gamlı olarak nitelemiştir:
"Ahırdağı kalksın gamın dumanın
Pınarbaşı çağlayacak zamanın
Kuvvet gücün, içindeki imanın
Kahramanlık sevinci var Maraş'ta" (Kara, 1993)

Şair Mehmet Gemci "Ahır Dağı Çocukları" şiirinde kendini ve kendi gibi olanları Ahır Dağı'nın çocukları olarak düşünmüştür:

"...biz Ahır Dağının cesur çocukları
gökdelenleri deviren
Maraş'ın deli fırtınası
sarsarız anakaraları
çünkü biz
Yedi Güzel Adam'dan öğrendik
dağlardan şehre koşmasını" (Gemci, 2005, 47)

Yalçın Yücel, Ahır Dağı'nın bakışına vurgu yapmıştır.

" Maraş'a benziyor duruşun
Biraz ötede bir tedirginlik
Bir arayış var gibi
Ahırdağ bir başka bakıyor gibi
Eteklerinde kekik kokuları
Gülümseyen ovası hemen alt yanında" (Avcı, 2013, 243)

Ömer Faruk Aytemiz Ahır Dağı'nın sel sel ovaya indiğini, sır ve yol vermediğini, zirvesinde kekliklerin öttüğü, kekik bittiğini ifade etmiştir. Ahır Dağı'na kuma, pusma ve kudurma özellikleri giydirmiştir:

Ahır dağı kusuk
 Sel-sel iner yazıya,
 Bir yağmur başlar incesinden
 Ahır Dağı pusuk

Baş verir Ahır Dağı sır vermez!
 Ahır Dağı bahşış ister yol vermez,
 Kızanlar der: “Bu bellerden geçilmez.”
 Ahır Dağı kūsük (Aytemiz, 2009)

2.3. Ahır Dağının Gerçek Bir Özelliği ile / Kendisinde Var Olan Bir Özelliği ile Ele Alındığı Şiirler

Kahramanmaraş ile özdeşleşen, Kahramanmaraş’a aşık şairlerden biri de Dostozan mahlaslı M. Hanifi Sarıyıldız’dır. Dostozan, Kahramanmaraş üzerine en çok şiir yazan şairlerdendir. “Onun şiirleri Kahramanmaraş’ın şehrengizi gibidir. Kahramanmaraş’ın coğrafyası, tarihi, dili, sosyal hayatı Dostozan’ın şiirlerinde birleşmiştir. Yazdığı yüzlerce şiirinde Kahramanmaraş’ı nakış nakış işlemiş, destanını yazmış, Maraş’ı, Kahramanmaraş yapan unsurları şiirlerinde tablolaştırarak geleceğe taşımış, kendi şahsında Kahramanmaraşlının aşkını, kederini, sevincini, zevkini” dile getirmiştir. (Güngör, 2020, 10) Dostozan bir şiirinde Ahır Dağı’nda savrulan karı ön plana çıkarmıştır:

“Ahır Dağları’nda savrulan kar’ım
 Başkonuş, Yavşan’da ava çıkarım
 Kılavuzlu’da, Sır’da kandil yakarım
 Aşk ile dönen bir pervaneyim ben.” (Yakar, 2012, 50)

20. yüzyılın halk ozanlarından Ahmet Çıtak “Maraş Kalesi” şiirinde kalenin Ahır Dağı eteğinde yer aldığını ifade etmiştir:

“Koca kale Ahırdağı eteği
 Galyana getirdi Ahmet Çıtak’ı
 Maraş vilayeti İslam yatağı
 İçlerinde iman dolu ne güzel” (Yakar, 2014, 443)

Âşık Yener, “Kahramanmaraş’ıma Selam” adlı şiirinde dağın havasının serinliğinden bahsetmektedir:

“Serin olur Ahırdağı’n havası
Güller açar Kapıçam’ın ovası
Bağın da bahçen de güller yuvası,
Kahramanmaraş’ım bin selam sana.” (Avcı, 2013, 61)

Behçet Kemal Çağlar “Maraş Destanı” adlı şiirinde Ahır Dağı’nı köpükten yeleleri olan bir ata benzetmiştir:

“Döşekten yumuşak kayadan katı.
Bin dokuz yüz on dokuzun Şubat’ı
Köpükten yeleli Ahır Dağ atı
Alır ötelere atar insanı” (Avcı, 2013, 68)

Dostozan mahlaslı M. Hanifi Sarıyıldız “Maraş’ın” şiirinde ise Ahır Dağını ‘cennetten bir örnek yer’ olarak nitelemiştir:

“Ahırdağ’larına bel verip durmuş
Cennetten bir örnek yeri Maraş’ın
Çıkmış Engizek’e yaylalar kurmuş
Karısı, kızanı, eri Maraş’ın” (Yakar, 2012, 48)

Siddik Özer Ahır Dağı’nın karının doruktan, vadiye pamuğa aktığını dile getirmiştir:

“Ahırdağı’ndaki kelep kelep kar
Doruktan vadiye, pamuğa akar
Aksu yatağında, binbir mahsul var
Yedi iklim, bu hisarda kahraman” (Özer, 1993, 162)

Yaşar Alparslan, Hacı Ali Özturan’ın hazırladığı “Maraş Merkez Ağzında Kullanılan Deyimler” adlı eserine yazdığı ön sözde Kahramanmaraş’ın yelinin Ahır Dağı’ndan geldiğini vurgulamıştır:

“Burası Maraş’tır bizim ilimiz
Konuşulur özge bizim dilimiz
Türkmendir insanı serttir yapısı
Ahır Dağ’dan gelir bizim yelimiz” (Alparslan, 2014, 1)

Dağların ozanı Dadaloğlu Ahır Dağı'nı 'yaylanın eteği' olarak görmüştür:

"Malik Ejder Evliyalar yatağı
Ahır Dağı yaylamızın eteği
Bayazıtlı elimizin tuzağı
Cihan köprüsünden bağlı yolumuz." (Avcı, 2013, 75)

Durdu Kısacık şehre göre Ahır Dağının yönüne dikkat çekmiştir:

"Maraş'ın arkası şol Ahır Dağlar,
Çevresin bürümüş bahçeler bağlar,
Zevkini sürenler ağalar beğler,
Yazı güzel geçer Şanlı Maraş'ın." (Kısacık, 1993)

Saim Emirmahmutoğlu, Ahır Dağı'nda keklük öttüğünü, keven bittiğini, güllerin açtığını, mor sümbüllerin koktuğu, hür gezilen yer olduğunu, kılıç şakırtısını hatırlattığını, destanların kaynağı olduğunu mertlik ve erkekliği hatırlattığı ifade etmiştir:

Benim Dağım

Bu benim dağımdır
Bu dağ benim bağımdır
Burada açılır gülüm
Bu dağda keklük öter
Bu dağda keven biter
Ve kokar mor sümbülüm...

(...)

Bu dağda keklük öter
Keven ve kekik biter
Menekşe, sümbülü mor
Bu dağ Ahır Dağı'dır
Destanlar kaynağıdır
Neleri anlatıyor... (Avcı, 2013, 217)

هكمت - Hikmet - هكمت

Nazan Yinanç, Ahır Dağı'nı bin bir çiçeğin açtığı bir mekân olarak düşünmüştür:

Benden selam söyleyin Ahır dağına
Bin bir çeşit çiçeğin açmasını gayri
Yollar çarşıt dolu artık gelemem
Anam ak saçların yolmasını gayri (Yinanç, 2009)

2.4. Ahır Dağı'nın Geçtiği Diğer Şiirler

"Bir Şehrin Şiiri" adlı şiirinde Âtîf Bedir Ahır Dağı'nın karı ve buzunun erimediğini soru yoluyla ima etmiştir:

"Yalnızardıç'tan gelir baharı yazı
Toroslardan aşar, gider boranı, sisi
Bir külâh dondurma gibi
Eri mi Ahırdağı'n karı buzu
Bin bir çiçek arasından seçilir
Karakeçilerin salep kokulu sütü
Bir de poyraz esti mi
Çekilmez olur nazı" (Avcı, 2013, 50)

Âşık Hüseyin bir türküsünde Ahır Dağı'na duyduğu özlemi dile getirmiştir:

"Mayil oldum Nedirli'nin bağına
Arzumanım kaldı Ahır Dağı'na
Dolunarak inin koca Ceyhan'a
Ordu kılavuzu düzün turnalar" (Artun 1996, 713)

Ahmet Nacar "Bir Şehir Kahraman" adlı şiirinde Ahır Dağı'ndan esen rüzgârın âlemi temizlediğini dile getirmiştir:

"Ahır Dağlarından bir rüzgâr eser
Âlemi arıtır yeli Maraş'ın.
Her çocuk meydanda yiğide keser
Kavgada yorulmaz kolu Maraş'ın." (Avcı, 2013, 23)

Ahmet Nacar, Ahır Dağı'nı çevrenin hallerinin seyredileceği bir mekân olarak tasavvur etmiştir:

“Seyreyle ahvâli Âhir Dağı'ndan
Ceyhan Akdeniz'e yürür sağından
En güzel desenler bahçe bağından
Savrulur dört yana gülü Maraş'ın.” (Avcı, 2013, 24)
Maviler yeni eklendi

Bahaettin Karakoç “12 Şubat Düşü” şiirinde “büyük dağın başından duman eksilmez” misali Ahır Dağı'nın duman duman oluşunu vurgulamıştır:

“Ahırdağı dersin duman dumandı
Rüzgârı turaç seslerince ılımandı,
Zamanlar içinde bir kutlu zamandı
Maraş, Maraş derler tümünden Sütçü İmam'dı
Tecellî eden haklardan.” (Avcı, 2013, 63)

Duran Boz “Evlerin Gözyaşı Hali” adlı şiirinde Maraş'ın işgal günlerini anlatırken “Ahır Dağlarına çömelen gecenin koynundan bir nice mutsuzluk kaynatıldığını” ifade etmektedir:

“Adamın su gibi akanına danışılmadan daha
Çakaralmaz silahları patlatılmadan sevdanın
Kanlıdere göçükleri konuşulmadan Maraş'ta
Divanlı'da divanı çalıştırılmadan kardeşliğin
Bir nice mutsuzluk kaynatılır
Ahır Dağlarına çömelen gecenin koynundan” (Avcı, 2013, 90)

Duran Kurt Ahır Dağı'nın rüzgârının keskin estiğine dikkat çekmiştir:

“Keskin eser Ahır Dağı'n rüzgârın
Vermedi düşmana bağın, gülzârın,
Bekçiyiz vatana bu gün ve yarın,
Çiğnetmez yurdunu yiğit Maraşlım.” (Avcı, 2008, 76)

Erol Yorulmaz, “Şiirlerle Maraş’ın Kurtuluş Destanı” adlı eserinin bir bölümünde Ahır Dağı’nı kurtuluşun sembol ismi Sütçü İmam’ı saklayan mekân olarak görmüştür:

“Süleymanlı’dan Maraş’a gelmekte olan,
Fransız müfrezesi,
Ve birkaç Ermeni serserisi,
‘İncebel’ mevkiinde görürler,
Sütçü İmam’ı,
Asıl ondan sonra başlar savaşın devamı
İlk kurşunu atan bu yiğit,
Maraşlının gönlünde;
Sultan olur,
Tarih olur,
Kısaca destan olur,
Her yıl 12 Şubat’ta en önde peydah olur,
Sonra Kandil’da,
Ahır Dağı’nda bir nur gibi kaybolur...
Doğuşumla başladı mücadelem,
Esaret değil benim yazgım,
‘Ya istiklal ya ölüm’ dedi
Mustafa Kemal Paşa
Ondan sevdalıyım ben
Maraş’a” (Yorulmaz, 2008, 15)

Faruk Aytemiz deli poyrazı Ahır Dağı’ndan kopan çiğ olarak düşlemiştir:

“Deli poyraz, Ahırdağından kopan çiğ,
Ne yol tanır, ne yolcu der, ne hancı...
Dağ, destanı işliyorken bir taş
Toroslardan sesler geldi Maraş’ a.

...

Düşman kazık kesildi, bilmezdi bu ayazı,

Yirmi gün esti durdu, Ahırdağı'n poyrazı.

11 Şubat 336

Yer ve gök nefes aldı." (Aytemiz, 1993)

Hayati Babaoğlu, Kahramanmaraş'ın Ahır Dağı'na sırtını dayadığını, örtülü olarak da güvenilecek bir varlık olarak tasvir etmiştir:

"Sırtını Ahırdağına dayar

Üzüm verir size yemyeşil bağlar

Binbir nimetle dolu tarlalar

Hepsinden büyük imanı var..." (Babaoğlu, 1993)

Kahramanmaraş coğrafyasının büyük ozanı Karacaoğlan, Ahır Dağı'ndan Maraş'ın bağlarının görülecek manzara olduğunu ifade etmiştir:

"Ahır Dağı'ndan gör Maraş bağıni

Engizek'te derler ilin çoğunu

Bayra'dan Bertiz'den Konur Dağı'nı

Göksun güzel derler ilin var dağlar" (Avcı, 2013, 107)

Mahmut Güven efkârlı gecelerin uzun havalarına mekân olarak görmüştür:

" Bir türkü söyler ufukta güneşi ağlatan Başkonuş Yaylası

Maraşlıya bir ateş düşünce bitmez yavşan sevdası

Ahır Dağı'nda söylenir efkârlı gecelerin uzun havası

Bir parça sevda yüklü Menzelet'le Ali Kayası

Ilıca'yı, Döngel'i, Yeşilgöz'ü, Fırnız'ı

Nasıl anlatırım Maraş'ım" (Avcı, 2013, 147)

Mehmet Aksu "Memleketim" adlı şiirinde Kahramanmaraş'ın bağdaş kurup oturarak Ahır Dağı'na yaslandığını ifade etmiştir:

"Kahramandır memleketim

Memleketim bağdaş vurmuş oturmuş

Yaslanmış Ahır Dağı'na" (Avcı, 2013,148)

Şair Mehmet Gemci “Karlara Bulanmış Maraş” şiirinde “Yedi Güzel Adam”ın sembol ağacı Yalnızardıç’ın Ahır Dağı eteklerinden mütevekkil bir hâl ile şehre baktığını dile getirmiştir:

“Ahır Dağı eteklerinde
binlerce yıldır
yalnızlığının sırrını döküyor
orada Yalnızardıç
hala mütevekkil
şehirdeki tuhaf insanlara
uzun beton yapılara bakıyor
orada Yalnızardıç
hala mütevekkil ...” (Gemci, 2005, 11)

“Burası Ahır Dağı şehri
Mevsim son yaz
Gayrı damlardaki firikler de tarhana olur
Ve inceden inceye dizilerek kilere konur
Artık evde sobalar kurulur.” (Avcı, 2008, 125)

Mustafa Okumuş Ahır Dağı’na yüksek bakan sıfatını yakıştırmıştır:

“Selam dur!
Yorgun akar Aksu’ya
Yüksek bakan Ahır Dağ’a” (Avcı, 2013, 168)

Pelin Yücel gökyüzünün Ahır Dağı’nın yamacında yeşerdiğini ifade etmiştir:

“Bir gök vardı ya
Mavisiyle yeşile koşan
Ahırdağ yamaçlarında yeşermiş
Yeryüzünü sarmış sarmalamış sanki
Gün doğmuş ya da doğmamış
Güneşi ayırmış bir köşeye koymuş ...” (Avcı, 2013, 211)

Recai Güdek deli poyrazın Ahır Dağı'ndan yürüdüğünü ifade etmiştir:

“Gavur Dağları ırgalanmış yerinden o günler.

Poyrazlar yürümüş Ahırdağı'ndan.

Sel olmuş, deli poyraz sel.

Yaman akıyor...” (Güdek, 1993)

Yahya Yalçıntürk, Ahır Dağı'nı karlı-dumanlı ve başındaki deli poyrazı küskün olarak nitelemiştir:

“Şu karlı dumanlı dağ Ahırdağı

Başında deli poyrazı küskün

Yamaçlarına yaslanan Evliya diyarı Maraş'ımın

Minareleri suskun.” (Yalçıntürk, 1993)

Oğuz Paköz, “Ahırdağı Destanı” adını taşıyan otuz bir sayfalık bir destan yazmıştır. Bir dağa müstakil olarak hazırlanmış nadir eserlerdendir. Destanda Ahır Dağı'yla ilgili pek çok konuya değinilmiştir. (Paköz, 2014) Paköz, eserinde Ahır Dağı'nı Maraşlının yaylası, otağı; ozanlar, aşıklar yatağı olduğunu belirtip gönül dağı olduğunu, gönlünün bağı olduğu ifade etmektedir.

Bu dağ

Ahırdağı'dır

Gönül dağıdır

Gönlümün bağıdır

Benim gönlümün bağı

Maraşlının yaylası

Hem de otağı

Ozanlar aşıklar yatağı

Paköz ayrıca Ahır Dağı'ndan çıkan fosillere değinerek dağın geçmişine de vurgu yapmaktadır.

Milyonlarca yılın

Anısısın

Türlü türlü fosillerin

Midye kabukların çıkar
Toprağını çapalarken bile
Nice volkanlar görmüşsün

Sonuç

Ahır Dağı şiirlerde çoğunlukla benzetme ve kişileştirme yoluyla ifade edilmiş, pek çok özellik ve yakıştırma ile şiirlere konu olmuştur. Ahır Dağı şiirlerde yaygın olarak *kale eteğine kurulması, rüzgârın Ahır Dağı'ndan esmesi, görülecek yer olması, karlı ve buzlu olması, havasının serin olması, yayla eteği olması, rüzgârının keskin olması, bin bir çeşit çiçeğin açtığı mekân olması, keklîği turacı bol olması, kekik kokması, doruğunda keklik ötmesi Maraşlının yaylası, otağı olması, türlü türlü fosiller ve midye kabuklarının çıkması, büyüleyici havasının gül ve karanfilden ziyade kır ve dağ havasını anımsatan kendine özgü bir havasının olması, erik, badem, ceviz, kiraz, vişne gibi türlü türlü meyveler ve her cinsten orman ağaçlarını barındırması, insan eliyle dikilmiş orman ve yemyeşil olması, temiz havasıyla akciğerlerimize nefes olması, kente ve kentliye içme suyu sağlaması, yirmi bin köylüye ve yüz bini aşkın yaylacıya can olması, ovaları sulaması, zengin bir bitki çeşitliliğinin olması, bitki florasının koruma altında olması, Kuzgeçende kayak yapılması ve yamaç paraşütü denenmesi, çevresinin burcu burcu çiğdem, nergis, sümbül kokması gibi kendisinde var olan özelliklerle nitelendirilmiştir.*

Ahır Dağı ayrıca şiirlerde *duman duman oluşu, canlar canı olması, milyonlarca yılın anısını barındırması, kurtuluşa giden yolda halkın sırtını dayaması; umut, mutluluk, bolluk kaynağı olması, başının dik olması, insanı ötelere götürmesi, Sütçü İmam'ın Ahır Dağı'nda bir nur gibi kaybolması, bir anneden fazla olması, Ahır Dağı'nın bir ana gibi evlatlarını sarıp sarmalaması; kışta, yazda koruyup gözetmesi, suratlarını güldürüp astırmaması, deli poyrazın Ahırdağı'ndan kopan çığ olması, Maraş bağının Ahır Dağı'ndan görülmesi gerektiği, efkârlı gecelerin uzun havasının Ahır Dağı'nda söylenmesi* gibi şairler tarafından kendisine yakıştırılan özelliklerle yer almıştır.

Kaynakça

- Alparlan, Yaşar. "Maraş". *Maraş Merkez Ağzında Kullanılan Deyimler*. nşr. Hacı Ali Özturan. Kahramanmaraş: Noya Medya, 2014.
- Artun, Erman. *Çukurova Âşıklık Geleneğinde Âşık Halil*. İçel: İçel Kültürü, 1996.
- Avcı, Ramazan. *Şiirlerle Kahramanmaraş*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi, 2008.
- Avcı, Ramazan. *Şairlerin Dilinden Kahramanmaraş*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi, 2013.
- Aytemiz, Faruk. "Maraş Destanı". *Kahramanlık Destanları ve Türküleri Antolojisi*. ed. Cevdet Alperen. 66. Ankara: Tekışık Mat., 1993.

- Aytemiz, Ömer Faruk. "Ahır Dağı". *Türk Edebiyatında Maraşlılar*. Ed. Serdar Yakar, Yaşar Alparlan. Kahramanmaraş: Ukde, 2009.
- Babaoğlu, Hayati. "İlle Maraş". *Kahramanlık Destanları ve Türküleri Antolojisi İçinde*. ed.Cevdet Alperen. 109. Ankara: Tekışık Mat., 1993.
- Bahadıroğlu, Cengiz vd. Kahramanmaraş Ahır Dağı'nda Cetoniidae ve Buprestidae (Coleoptera) Familyalarına Bağlı Türler ve Bu Türlerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılımı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen ve Mühendislik Dergisi* 10/1 (2007), 6-12.
- Yakar, Serdar. *Ahmet Çıtak Hayatı ve Şiirleri*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi, 2014.
- Eken Güven vd. (ed). *Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları*. Ankara: Doğa Derneği. 2006.
- Gemci, Mehmet. *Yanlış Parantez*. Kahramanmaraş: Fa Ajans, 2005.
- Güdek, Recai. "12 Şubat". *Kahramanlık Destanları ve Türküleri Antolojisi*. ed. Cevdet Alperen. 68. Ankara: Tekışık Mat., 1993.
- Güngör Hayrettin. Dostozan M. Hanifi Yıldız Şiir Seçkisi (Şiirleri Seçen Atilla Sarıyıldız). Kahramanmaraş, 2020.
- Kara, Hanifi. "Maraş'ta". *Kahramanlık Destanları ve Türküleri Antolojisi*. ed. Cevdet Alperen. 42. Ankara: Tekışık Mat., 1993.
- Kısacık, Durdu. "Maraş'a Methiye". *Kahramanlık Destanları ve Türküleri Antolojisi*. ed. Cevdet Alperen. 90. Ankara: Tekışık Mat., 1993.
- Özer, Siddık. "Kahramanmaraş". *Kahramanlık Destanları ve Türküleri Antolojisi*. ed. Cevdet Alperen. 116. Ankara: Tekışık Mat., 1993.
- Paköz, Oğuz. *Ahırdağı Destanı*. Ankara: Öncü Basımevi, 2014.
- Tuğluk, Abdülhakim. "Mustafa Kutlu'nun Mavi Kuşu'nda Mekânın Poetiği". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 28 (2010), 235-248.
- Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Yakar, Serdar. *Dostozan (M. Hanifi Sarıyıldız) -Hayatı ve Şiirleri*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi, 2012.
- Yalçıntürk, Yahya. "Sütçü İmam". *Kahramanlık Destanları ve Türküleri Antolojisi*. ed. Cevdet Alperen. 60. Ankara: Tekışık Mat., 1993.
- Yardımcı, Mehmet. *Halk Edebiyatı Ürünlerinde Âşıkların Dilinde ve Köroğlu'nda Dağ*. 2008.
- Yinanç, Nazan. *Ahır Dağı*. Kahramanmaraş: www.antoloji.com/siir, 2009.
- Yorulmaz, Erol. "Şiirlerle Maraş'ın Kurtuluş Destanı". Kahramanmaraş: Yiğitoğlu Dijital Ofset, 2008.